Державна підсумкова атестація за освітніми програмами основної загальної освіти з української мови

Демонстраційний варіант контрольних вимірювальних матеріалів державного екзамену 2027 року з УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Під час ознайомлення з демонстраційним варіантом необхідно враховувати, що включені до нього завдання не охоплюють усіх елементів змісту, які перевірятимуться за допомогою варіантів КВМ у 2027 році. Повний перелік елементів змісту, що можуть контролюватися на екзамені, наведено в кодифікаторі елементів змісту та вимог до рівня підготовки учнів для проведення державного екзамену з української мови.

У демонстраційному варіанті подано конкретні приклади завдань, які не вичерпують усіх можливих формулювань завдань у кожній позиції екзаменаційної роботи.

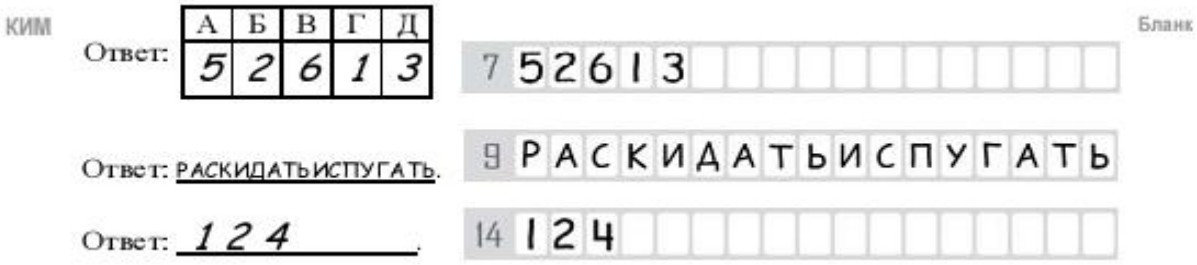
Демонстраційний варіант призначений для того, щоб учасники екзамену та широка громадськість могли скласти уявлення про структуру майбутньої екзаменаційної роботи, кількість і форму завдань, а також рівень їхньої складності. Наведені критерії оцінювання завдань із розгорнутою відповіддю дають змогу скласти уявлення про вимоги до повноти та правильності оформлення таких відповідей. Ця інформація допоможе майбутнім учасникам екзамену визначити стратегію підготовки до нього.

Інструкція щодо виконання роботи

Екзаменаційна робота складається з двох частин, що містять 11 завдань. На виконання екзаменаційної роботи з української мови відводиться 3 години (180 хвилин).

Частина 1 складається з 10 завдань (1-10). Завдання частини 1 вимагають проведення різних видів аналізу слова, речення, тексту.

Відповідями до завдань (1-10) є слово (кілька слів) або послідовність цифр. Відповідь запишіть у поле відповіді в тексті роботи, а потім перенесіть у бланк відповідей № 1.

Завдання частини 2 виконується **на основі того ж тексту**, який Ви читали, працюючи над завданнями частини 1. Приступаючи до частини 2 роботи, виберіть **одне** з трьох запропонованих завдань (11.1, 11.2 або 11.3) і дайте письмову розгорнуту аргументовану відповідь. Це завдання виконується на бланку відповідей № 2.

Усі бланки заповнюються яскравими чорними чорнилами. Допускається використання гелевої або капілярної ручки.

При виконанні завдань можна користуватися чернеткою. **Записи у чернетці, а також у тексті контрольних вимірювальних матеріалів не враховуються при оцінюванні роботи.** Бали, отримані Вами за виконані завдання, сумуються. Намагайтеся виконати якомога більше завдань і набрати найбільшу кількість балів. Після завершення роботи перевірте, щоб відповідь до кожного завдання в бланках відповідей № 1 і № 2 була записана під правильним номером.

Бажаємо успіху!

Частина 1

Відповідями до завдань 1-10 є слово (кілька слів) або послідовність цифр. Відповідь запишіть у поле відповіді у тексті роботи, а потім перенесіть у БЛАНК ВІДПОВІДЕЙ № 1 праворуч від номера завдання, починаючи з першої клітинки, без пробілів, ком та інших додаткових символів. Кожну букву або цифру пишіть в окремій клітинці відповідно до наведених у бланку зразків.

1. ***Синтаксичний аналіз.***

Прочитайте текст.

1) Ледве світає, а ластівки вже дзьобонять по стріхах. 2) Півні перекликаються. 3) Вертаються пастухи з кіньми. 4) Свіжий холодок і хмарки на сході віщують погідний день. 5) Стайня відчинена, худоба ще відпочиває.

Укажіть варіанти відповідей, у яких правильно визначено **граматичну основу** в одному з речень чи в одній з частин складного речення тексту. Запишіть номери відповідей.

1) ластівки вже дзьобонять (речення 1)
2) перекликаються (речення 2)
3) вертаються пастухи з кіньми (речення 3)
4) холодок і хмарки віщують (речення 4)
5) ще відпочиває (речення 5)

Відповідь: _____.

2. ***Пунктуаційний аналіз.***

Розставте розділові знаки. Укажіть цифри, на місці яких повинні стояти коми.

Погортайте сторінки сивих віків (1) і вам відкриється багато поетичних таємниць (2) і ви почуєте голоси творців (3) імена яких так розгубила історія (4) що вже навряд (5) чи знайдемо багатьох сіячів (6) чия поетична нива (7) ставши народною (8) квітує й сьогодні.

Відповідь: _____.

3. ***Синтаксичний аналіз.***

Замініть словосполучення «**зустріти з радістю**», утворене способом керування, синонімічним словосполученням з підрядним зв'язком **прилягання**. Напишіть утворене словосполучення.

Відповідь: _____.

4. ***Орфографічний аналіз***.

Укажіть варіанти відповідей, у яких подано правильне пояснення написання виділеного слова. Запишіть номери цих відповідей.

1) **КІСТЛЯВИЙ** – спрощення не відбувається у словах іншомовного походження.

2) **ПРЕМ'ЄР-МІНІСТР** – прикладки пишуться через дефіс, що стоять після пояснюваного іменника й виражають ознаку, яку можна передати прикметником.

3) **РІДНЕНЬКИЙ** – літера **Е** пишеться у суфіксах *-еньк-, -есеньк-, -ечок-, -ечк-*.

4) **КАЗНА-ХТО** – займенники пишуться через дефіс.

5) **ЛЮБОВ** – м'який знак не пишеться після літер на позначення губних (*б, п, в, м, ф*) та шиплячих (*ж, ч, ш, щ*) приголосних.

Відповідь: _____.

5. ***Синтаксичний аналіз.***

Установіть відповідність між пунктуаційними правилами і реченнями, які можуть слугувати прикладами для наведених пунктуаційних правил. До кожної позиції першої колонки доберіть відповідну позицію з другої колонки.

ПУНКТУАЦІЙНІ ПРАВИЛА	**РЕЧЕННЯ**
А)Після узагальнювального слова перед однорідними членами речення ставиться двокрапка. Б)Між частинами безсполучникового складного речення ставиться двокрапка, якщо друга частина розкриває, уточнює, пояснює чи обґрунтовує зміст усієї першої частини чи якийсь один її член речення В)Тире ставиться, якщо підмет і присудок виражені іменником у називному відмінку.	1)Мова — найважливіший засіб спілкування між людьми. 2)Почали люди серпи гострити, лаштуючись до жнив. 3) А я то добре собі знаю: словами люди серце гоять. 4) Хай буде наша трійця свята: праця, любов і знання. 5) Промайнула метеликом весна, збігало, мов один день, й літо.

Запишіть у таблицю вибрані цифри під відповідними буквами.

Відповідь:

А	Б	В

6. ***Орфографічний аналіз.***

Прочитайте текст. Вставте пропущені букви. Вкажіть усі цифри, на місці яких пишеться буква **И**.

Коли сход..ть(1) сонце, снігові замети рожеві. Це сонце забарвлює їх своїм промінням. Сонце підіймається, а сніг стає сліпучо-білим. Он в ст..пу(2) на білому килимі пурхає пташка.

Сонечко сх..лилось(3) до заходу. Сніг стає с..нюватим(4), мов небо відбивається в бл..скучому(5) дзеркалі. А в затінку — він аж фіолетовий.

Сонце зайшло. Відблиск в..чірньої(6) заграви ліг і на снігові замети. Ніби їх сонце обл..ло(7) багряними барвами. Гасне заграва — і багряний відблиск на снігу згасає.

Відповідь: _____.

7. ***Морфологічний аналіз.***

Розкрийте дужки і запишіть слово **«печаль»** у відповідній формі, дотримуючись норми сучасної української літературної мови.

Своєю радістю й (печаль), як хлібом-сіллю, поділись.

Відповідь***:*** _____.

Прочитайте текст і виконайте завдання 8-11.

(1) Найважчі хвилини болю я переживав на уроках історії в 9 класі. (2) Мій стан був схожий на стан людини, яка йде мінним полем, уже втомилася боятися й чекає, коли її розірве на дрібні шматочки. (3) Навпроти мене, у сусідньому ряду, сидів Гриня Долматов і, не звертаючи уваги на вчительку, тицяв пальцем у телефон, голосно фиркав, штовхав Гошу Старостіна. (4) Вони починали сміятися дзвінко й нестримно. (5) На них дивився весь клас, і всі починали сміятися за компанію. (6) Не сміялися тільки двоє: я і вчителька. (7) Надія Іванівна. (8) Моя мама.

(9) Уроки історії були моїм жахом — невідступним, колючим, таким, що доводив мене до гострого болю в грудях, настільки сильного, що я боявся: одного разу моє серце вибухне, наче граната... (10) Можна було відвести Гриню за ріг школи й поговорити з ним. (11) У своїй уяві я багато разів збивав його з ніг ударом кулака й безжально втискав у траву. (12) Але насправді такий спосіб нічого не вирішував. (13) По-перше, Гриня був набагато сильніший за мене. (14) По-друге, навіть якби мені вистачило сміливості й сили його побити, я опинився б у незручному становищі. (15) Це для мене Надія Іванівна — мама, а для інших вона — звичайна вчителька. (16) Заступитися за вчительку — означало вийти за межі неписаних правил учнівського братства. (17) Хоча я розумів, що ці думки про «учнівське братство» — найімовірніше, породження моєї слабкості й що син, який по-справжньому любить матір, найменше повинен думати про те, як оточення сприйме його вчинок, я все ж не міг знайти в собі сили, щоб зробити бодай щось. (18) Я просто сидів на кожному уроці історії, а метушня, жарти й сміх із парти навпроти кололи мене, немов отруйні голки.

(19) Сутичка сталася несподівано. (20) На перерві Гриня простогнав:

— Як мене задовбала ця історія...

— (21) А ти мене задовбав, дебіле! — крикнув я.

(22) Запала мертва тиша. (23) Усі здивовано дивилися на мене, як на божевільного.

(24) Гриня кинувся до мене й, важко дихаючи, тихо запитав:

— (25) Тобі морду набити, виродку?

— (26) Набий, — кивнув я. — (27) Набий, як хочеш і скільки хочеш... (28)Тільки одна умова: ти маєш дати слово, що на уроках моєї мами мовчатимеш, як могильний камінь. (29) Ні звуку! (30) Отже, ось моє обличчя, ось твій кулак... (31) І твоє слово! (32) При всіх!

(33) Гриня, клекочучи від ненависті, тупо дивився на мене, потім глянув на хлопців. (34) Усі загадково мовчали, ніби знали відповідь, але, дотримуючись неписаних правил, не сміли підказувати.

— (35) Я тебе й без жодного слова розмотаю... (36) Олень!

— (37) Я все зрозумів. (38) Я сказав при всіх, що готовий. (39) Роби! (40) Усе, що завгодно! (41) Тільки дивись, хлопче: кожен має тримати слово. (42) Ну...

(43) Він ударив мене по обличчю: важкий кулак розсік губу, потекла кров. (44) Усі, хто стояв поруч, похитнулися, ніби самі намагалися ухилитися від удару.

— (45) Ще? — заревів Гриня.

— (46) Я ж сказав: скільки хочеш...

(47) Долонею я витер кров з обличчя. (48) Гриня, усміхнувшись, подивився на однокласників, немов пропонуючи їм вирішити мою долю. (49) Вони похмуро дивилися на нього. (50) Кров великими краплями падала на підлогу.

— (51) Ти точно ненормальний! — сказав Толик Іванов, і всі пішли на урок.

— (52) Жодних телефонів. (53) Як могильний камінь... — глухо наказав я.

— (54) Пішов ти...

(55) Мама пояснювала новий матеріал, і весь клас, затамувавши подих, слухав її. (56) Гриня, насупившись, низько опустив голову й похмуро дивився на свої пальці. (57) Я рукою прикривав розбиту губу й дивився на маму. (58) Мінне поле в моїй душі вкривалося яскравими сонечками весняних кульбаб...

(*За В. Захаровим*)

8. ***Аналіз змісту тексту.***

Які з висловлювань відповідають змісту тексту? Вкажіть номери відповідей.

1) Оповідач не любив однокласників, боявся їх.

2) Мати оповідача вела уроки історії в 9 класі.

3) Гриня Долматов викликав повагу однокласників своєю поведінкою на уроках історії.

4) Оповідач страждав від жартів і сміху однокласників, що заважають Надії Іванівні вести уроки.

5) Герой розповіді здобув моральну перемогу над Гринею Долматовим.

Відповідь: _____.

9. Аналіз засобів виразності.

Укажіть варіанти відповідей, у яких засобом виразності мовлення є порівняння.

1) Мій стан був схожий на стан людини, яка йде мінним полем, уже втомилася боятися й чекає, коли її розірве на дрібні шматочки.

2) У своїй уяві я багато разів збивав його з ніг ударом кулака й безжально втискав у траву.

3) Усі здивовано дивилися на мене, як на божевільного.

4) Гриня, клекочучи від ненависті, тупо дивився на мене, потім глянув на хлопців.

5) Тільки одна умова: ти маєш дати слово, що на уроках моєї мами мовчатимеш, як могильний камінь.

Відповідь: _____.

10. Лексичний аналіз.

Знайдіть фразеологізм, який є синонімом до слова ГНІВАТИСЯ. Випишіть цей фразеологізм.

Відповідь: _____.

Не забудьте перенести всі відповіді на завдання 1-10 у бланк відповідей №1 згідно з інструкцією щодо виконання роботи. Перевірте, щоб кожна відповідь була записана в рядку з номером відповідного завдання.

Частина 2

Використовуючи прочитаний текст з частини 1, виконайте на бланку №2 ТІЛЬКИ ОДНЕ із завдань: 11.1, 11.2 або 11.3. Перед написанням твору запишіть номер обраного завдання: 11.1, 11.2 або 11.3.

11.1 Напишіть твір-роздум, розкриваючи зміст висловлювання відомого лінгвіста Михайла Вікторовича Панова: **«Художній твір може містити такі слова, які знаходяться за межами літературної мови».**

Аргументуючи свою відповідь, наведіть два приклади з прочитаного тексту. Наводячи приклади, вказуйте номери потрібних речень або застосовуйте цитування. Ви можете писати роботу в науковому або публіцистичному стилі, розкриваючи тему на лінгвістичному матеріалі.

Обсяг твору – не менше 120 слів.

11.2 Напишіть твір-роздум. Поясніть, як Ви розумієте фрагмент тексту: **«Мама розповідала новий матеріал, і весь клас, затамувавши подих, слухав її. Гриня, насупившись, низько опустив голову і тупо дивився на пальці. Я рукою прикривав розбиту губу і дивився на маму. Мінне поле в моїй душі покривалося яскравими сонечками весняних кульбаб...»**

Наведіть у творі 2 аргументи з прочитаного тексту, що підтверджують Ваші міркування.

Наводячи приклади, вказуйте номери потрібних речень або застосовуйте цитування.

Обсяг твору – не менше 120 слів.

11.3 Як Ви розумієте значення слова **ВЧИНОК?** Сформулюйте і прокоментуйте подане Вами визначення. Напишіть твір-роздум на тему **«Що таке вчинок?»,** взявши за тезу подане Вами визначення.

Аргументуючи свою тезу, наведіть 2 приклади-аргументи, що підтверджують Ваші міркування: один приклад-аргумент наведіть з прочитаного тексту, а другий – з Вашого життєвого досвіду.

Обсяг твору – не менше 120 слів.

Перевірте, щоб кожна відповідь була записана поруч з номером відповідного завдання.